

L'escrit com a comunicació: relació entre les necessitats acadèmiques i socials dels alumnes

SARAH W. FREEDMAN¹
Center for the Study of Writing.
Universitat de Califòrnia

Començaré amb un conte per a nens escrit per Arnold Lobell (1980, p. 8):

Un dia de tempesta, el Cranc es passejava per la platja. Es va estranyar que la Llagosta es preparés per fer-se a la mar en un dia com aquell.

—Llagosta -va dir el Cranc- és una mica arriscat fer-se a la mar en un dia com avui.

—Potser sí -va dir la Llagosta-, però m'agrada navegar!

—T'acompanyo -va dir el Cranc-. No vull que et trobis sola en un moment de perill.

La Llagosta i el Cranc es van fer a la mar. De seguida van ser lluny de la costa. La violència de les onades sacsejava la barca i la feia trontollar.

—Cranc! -la veu de la Llagosta es va sentir per sobre els bramuls del vent-. M'agrada d'allò més que la tempesta ens esquitxi de sal! M'entusiasma el soroll de les ones quan s'esberlen!

—Llagosta, em sembla que ens enfonsem! -va ploriquejar el Cranc.

—Sí, és clar que ens enfonsem -va dir la Llagosta-. La barca és vella i plena de forats. Sigues valent, amic meu. Pensa que tots dos som animals de mar!

1. Traducció al català de Marta Milian i Gubern.

La barqueta va fer una capçada i es va enfonsar.

Quin horror! -va fer el Cranc.

El Cranc estava tot trasbalsat i ben espantat. La Llagosta el va portar a fer un tomb pel fons del mar perquè es tranquil·lités.

—Mira que en som, de valents! -va dir la Llagosta-. Quina aventura més fantàstica!

El Cranc ara començava a estar més tranquil. Tot i que ell era de tarannà més pacífic i feia una vida molt reposada, havia d'admetre que l'excursió havia estat una experiència extraordinària.

Voldria reflexionar amb vosaltres sobre algun dels aspectes de l'ensenyament/aprenentatge de la composició escrita que per a mi són *experiències extraordinàries*. I especialment em vull referir a la relació entre el vessant didàctic de l'ensenyament/aprenentatge de la composició escrita -els processos que els alumnes segueixen quan produeixen textos i la manera d'analitzar els seus escrits- i els processos socials que són igualment essencials per al desenvolupament de la competència en llengua escrita. El meu objectiu, quan introdueixo l'aspecte social, és procurar emfasitzar el que passa a l'escola. Tal com fa el Cranc, pensar d'aquesta manera, tant en el camp de la recerca com en el de l'ensenyament, implica arriscar-se i vèncer la por de sortir dels camins fressats.

Vaig començar a pensar sobre la importància d'establir lligams entre els processos socials i els processos d'ensenyament/aprenentatge com a part d'un projecte que acabo de realitzar amb el professor Alex Mc Leod, de l'Institut d'Educació de la Universitat de Londres. Aquest projecte va començar l'any 1985, en una visita a Londres durant el meu any sabàtic. Aleshores l'Alex em va portar a visitar algunes de les escoles a Londres. I el que és més important, em va presentar uns quants mestres de secundària que eren les Llagostes de les seves escoles: estaven fent innovacions en la seva manera d'ensenyar i eren persones que destacaven. Em va entusiasmar el que vaig veure, i vaig adonar-me que hi havia diferències importants i fonamentals, i també molts punts de contacte, entre el que passava a les aules a Londres i el que passava a moltes de les aules que jo havia visitat a San Francisco Bay Area. Em va semblar que podríem aprendre molt els uns dels altres. Quan jo era a Londres, el 1985, estava redactant una demanda de finançament per establir un centre nacional d'estudi de la composició escrita a la Universitat de Califòrnia, a Berkeley, on treballa. Com a part de la proposta per a la creació del centre, Alex i jo vam decidir d'iniciar un

estudi comparatiu de com s'ensenyava i com s'aprèn la composició escrita als EUA i a Anglaterra. Esperàvem que els resultats d'aquest estudi contribuïen als debats sobre l'ensenyament de la composició escrita a banda i banda de l'Atlàntic.

Se'm va acudir la idea de fer aquest estudi en una de les classes d'anglès que vaig visitar a Londres, la de l'Ellie O'Sullivan a l'escola Fullham Cross del centre de Londres. Els alumnes de l'Ellie seguien un projecte de correspondència escolar amb una classe de Göteborg, a Suècia, amb els alumnes d'en Hans Sjostrom. A l'escola sueca estudiaven anglès com a llengua estrangera i els alumnes ja tenien prou domini per poder escriure textos relativament llargs en anglès. Quan vaig visitar la classe de l'Ellie, vaig veure els alumnes implicats en la tasca d'escriure d'una forma que no havia vist mai. Els alumnes de l'Ellie es barallaven per ensenyar-me els llibres que estaven escrivint sobre la seva escola, les guies de Londres per a turistes joves, i les seves reaccions als llibres de text i a les novel·les juvenils que la classe d'en Hans els havia enviat. Escrivien textos llargs i sofisticats, que enviaven als seus companys de Suècia, i els agradava llegir els que rebien de part seva. Mentre observava l'Ellie i els seus alumnes, m'adonava que estaven aprenent un munt de coses sobre la vida i les escoles de Suècia i que això els feia reflexionar també sobre les seves pròpies formes de viure i la seva escola. Vaig pensar que una bona manera de dur a terme un estudi transversal entre els dos països podria incloure un projecte d'intercanvi de correspondència. Les observacions sobre l'estudi no les farien només els investigadors, sinó que els alumnes i els professors que participessin en el projecte també podrien donar la seva opinió en les activitats de composició amb una intenció i un destinatari reals. L'estudi ja s'ha realitzat; inclou informes generals per a cada país a partir de qüestionaris a professors de composició escrita i als seus alumnes, i també l'anàlisi de l'intercanvi d'escrits entre els alumnes de quatre aules de 4.ª de secundària (8.ª EGB/1.ª BUP) en escoles urbanes de cada un dels països. Aquest any és un altre any sabàtic per a mi, però aquesta vegada em quedo a Califòrnia per escriure un llibre sobre els resultats de la investigació.

Parlaré específicament dels intercanvis i també d'un dels aspectes més importants subjacent a un bon ensenyament, comú a Anglaterra i als EUA: el lligam entre les exigències socials i les exigències acadèmiques. Per tal de motivar els alumnes a escriure, per implicar-los de veritat a comunicar-se per escrit, vam haver d'imaginar-nos situacions en què

l'escrit tingués un sentit per a ells, no només acadèmicament, sinó també socialment.

Començaré presentant una de les classes de San Francisco Bay Area que va participar en els intercanvis, la de la Joan Cone, per il·lustrar tant el funcionament del sistema d'intercanvi i el que implicava com el que va representar per als alumnes el fet d'establir lligams entre la seva vida de dins de l'escola i la de fora.

Un estudiant de la classe de la Joan, en J. Cool, ens diu en una entrevista: «És molt nou i divertit, això d'escriure a algú, vull dir no haver d'escriure només per al mestre. És una bona experiència, em sembla.» J. Cool és un pseudònim que ell mateix es va triar; J. Cool i molts dels seus amics americans africans de la classe de J. Cone van posar-se noms de cantants populars de rap. Durant la realització del projecte, J. Cool tenia catorze anys i estava matriculat al curs de novè de J. Cone. Als EUA el novè és el primer any de secundària o *high school*; tots els alumnes van a la *high school* fins que acaben el dotzè curs, generalment als 18 anys.

La classe d'en J. Cool reunia alumnes de rendiment acadèmic molt baix; en realitat, en J. Cool sempre havia estat en grups d'endarrerits al llarg de tota la seva vida escolar. Als EUA els alumnes de secundària s'agrupen sistemàticament d'acord amb la classificació de nivells d'habilitat que l'escola fa –és a dir que els bons estudiants són tots junts en una classe, els mitjans en una altra, i els de rendiment baix en una altra classe separada–. Aquesta manera de fer és habitual als EUA, tot i que moltes recerques demostren que l'agrupament per nivells és perjudicial, especialment per als alumnes de nivell inferior (Oakes, 1985; Slavin, 1990). A la professora d'en J. Cool, la Joan Cone, no li agradaven els grups per nivells, i procurava que en J. Cool i els seus companys tinguessin les mateixes oportunitats que els alumnes de les classes de nivell més alt per aprendre a escriure.

Com en J. Cool, la majoria d'estudiants de la seva classe, un 68%, eren americans africans, i un 80% pertanyien a un grup ètnic minoritari. La majoria eren també nois, un 79%, i això representava un desequilibri en relació a la distribució demogràfica de l'escola, amb un alumnat repartit equitativament per sexes i amb un 50% d'alumnes no pertanyents a minories ètniques.

El grup de Londres que feia l'intercanvi amb la classe d'en J. Cool tenia la Sue Llewellyn com a professora, a l'escola Burlington Danes. A Anglaterra les classes agrupen estudiants de diversos nivells; hi ha hagut una forta pressió con-

tra els grups igualitaris a moltes escoles de Londres i ha donat bon resultat. Com a la resta de l'escola, a la classe de la Sue Llewellyn hi havia aproximadament un 50% d'estudiants negres, un 25% d'estudiants blancs, i els altres eren estudiants bilingües de famílies procedents del subcontinent indostànic, de l'Àfrica i de l'àrea mediterrània. Feia quatre anys que la Sue tenia aquest mateix grup. Va començar a donar-los classe quan van començar la secundària, a 11 anys. Als EUA els professors de secundària no continuen mai amb el mateix grup d'alumnes d'un any a l'altre.

Entrem a la classe d'en J. Cool i observem com ell i els seus companys es van plantejar l'intercanvi de comunicacions entre la seva classe i la de la Sue Llewellyn a Londres. Observarem com aquests estudiants, que tenien una etiqueta de marginats a dins de l'escola, es van anar implicant en el projecte, i com l'intercanvi es va estendre a la xarxa de relacions extraescolars i va connectar amb les necessitats socials dels estudiants, a partir de la via que els duia a aconseguir els objectius acadèmics proposats. Escriure es va convertir en una activitat divertida i pràctica socialment, des del punt de vista dels estudiants; volien escriure i el fet de comunicar-se per escrit va arribar a ser part de la seva vida social i de les relacions amb els amics. Molts d'aquests nois no havien llegit mai un llibre de cap a cap –ningú no els ho havia demanat mai–, ni tampoc no havien escrit mai altra cosa que les paraules que omplien els espais en blanc de les fitxes de treball o les respostes breus a les preguntes de comprensió sobre algun fragment que havien llegit.

Començarem veient com les dues professores, Joan Cone i Sue Llewellyn, van organitzar aquest intercanvi per tal de lligar els aspectes social i acadèmic. Primer observarem la distribució del temps dedicat al projecte a cada una de les dues classes.

Tal com mostra la figura 1, el projecte no era simplement un intercanvi de cartes entre corresponents. Al llarg del curs uns quants textos d'una certa importància van anar i venir d'un grup a l'altre. El projecte va començar, però, amb les *cartes de presentació*, i aquestes cartes tenien una funció més social que acadèmica. A partir d'aquesta primera carta els alumnes de la J. Cone van començar a establir relacions socials entre ells mateixos, i també amb els estudiants britànics, i aquestes relacions els van fer ser conscients de les exigències dels destinataris. Això els va ajudar a confiar en l'interlocutor i a sentir-se còmodes en la comunicació. Aquests lligams socials van ser la base per a un treball posterior de tipus més acadèmic.

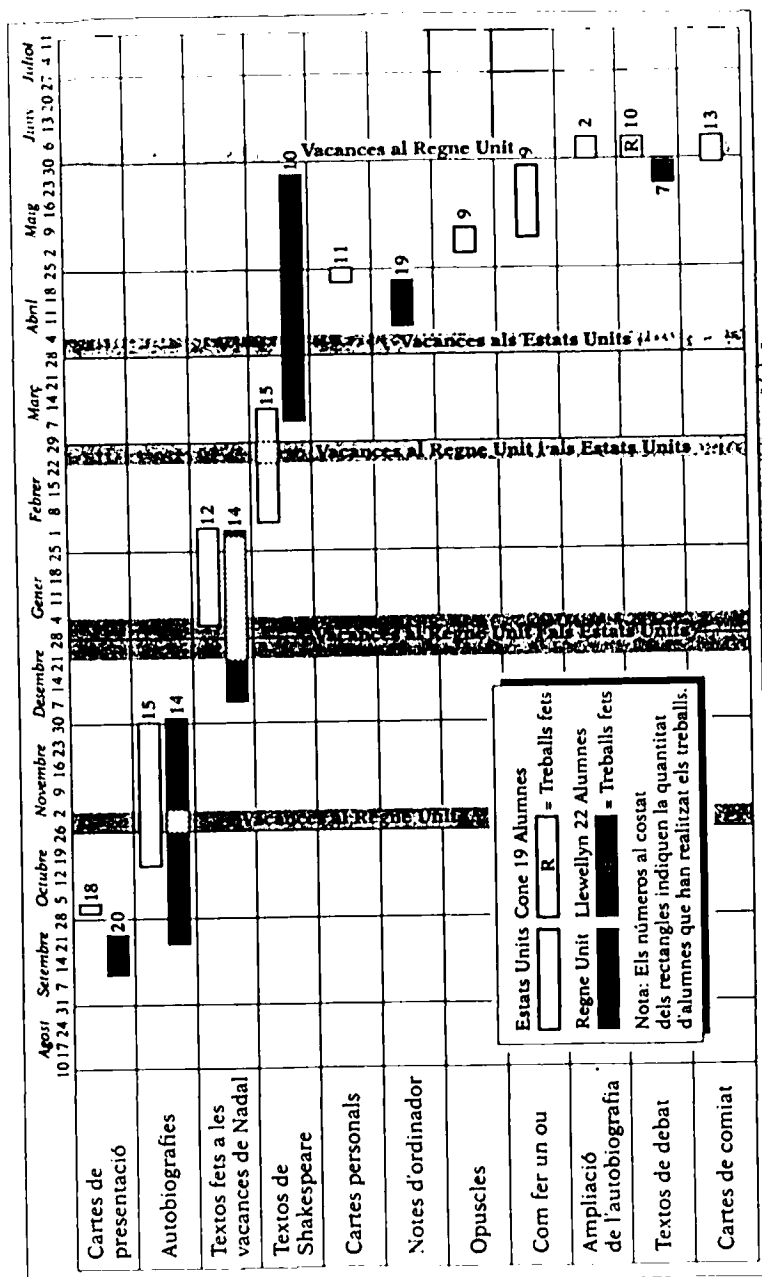

Figura 1

Quan els estudiants americans van escriure les seves cartes, encara no havien rebut res d'Anglaterra. Tal com la J. Cone diu en una entrevista, «escriuien cartes molt distants, en un estil formal... és el que pensaven que s'esperava d'ells» (*Interview*, 13-12-88). És així com ho explica el seu alumne Easy E.: «Vull dir que tots estàvem..., al començament..., com una mica..., com tibats, m'entens?» (*Interview*, 21-3-88). La carta de l'Easy E. n'és un exemple:

Benvolguts noies i nois d'Anglaterra.

Em dic Easy E. i tinc 14 anys i m'agrada fer esport, futbol, bàsquet i atletisme.

He jugat a futbol amb un equip i també he fet atletisme en equip però no he jugat mai a bàsquet fent un equip.

I s'acaba així:

M'agradaria saber si algú de vosaltres, noies o nois, té intenció de venir a Amèrica i visitar-nos.

M'agradaria saber si hi ha res que faci especial la vostra escola. Aquí a l'escola El Cerrito tenim la nostra pròpia emissora de ràdio.

El vostre amic...

Easy E.

Un xic més agosarada, la Geya va escriure:

Ei, em dic Geya Anderson però gairebé tothom a casa i a l'escola em diu Gey. Sóc afroamericana i faig 5ft 2' d'alçada. Tinc els cabells negres i m'arriben fins al coll. Quan era petita portava els cabells molt llargs però quan em vaig anar fent gran se'm van com trencar de les puntes. Moltes vegades penso que m'agradaria portar encara els cabells llargs i sé que si ho continuo pensant algun dia els tindrè llargs.

Després de descriure la seva família va escriure:

Sabeu, m'agradaria preguntar-vos una cosa però si us molesta d'alguna manera us demano perdó, però m'agradaria saber si aquí a Anglaterra també teniu gent negra. Us pregunto això perquè a la TV només veig persones de l'altre color, i tinc curiositat per saber-ho.

D'acord amb l'equip d'investigadors britànic, la pregunta de la Geya de si hi havia o no gent de raça negra a Anglaterra i el seu comentari sobre l'absència de gent de color a la televisió anglesa va provocar una discussió de fons a la classe de la Sue Llewellyn sobre la imatge que ofería la televisió angle-

sa de les persones de raça negra, una discussió que es va allargar tot el curs.

En J. Cool va resumir així la impressió inicial que els destinataris anglesos havien produït en els estudiants dels EUA: «Són tan lluny, jo els veia com una mena de marcians». (*Interview*, 10-3-88)

Aleshores van arribar les cartes d'Anglaterra i tot de cop els estudiants anglesos ja no van ser tinguts per marcians. Aquesta carta de la Titch demostra com es van iniciar els lligams socials:

Hola a tots, fans del funky de la classe de novè, sóc la Titch.

Començaré explicant-vos alguna cosa de mi, tinc 14 anys i en faré 15 el 2 de gener...

La meva escola es diu Burlington Danes, sóc a quart (acabo de començar).

Suposo que serà divertit, això de participar en aquest projecte i descobrir coses per un mateix.

Ara estem treballant i preparant-nos per al nou model d'examen, el GCSE (Certificat Global d'Educació Secundària).

A Anglaterra els cursos van diferent d'Amèrica, nosaltres tenim cursos i vosaltres graus.

Bé ja n'hi ha prou d'escola, ara us explico les coses que m'agraden!!!

M'encanta sortir amb amics, sobretot viatjar.

També M'AGRADA ballar a les farres (festes).

Això em fa pensar en una altra cosa. Sóc una persona que no pot passar sense escoltar música.

Principalment Hip Hop, Soul, Reggae. Odio el Heavy Metal i tota mena de música pop.

M'heu d'escriure, sigui qui sigui a qui estic escrivint!?!?

He estat a Amèrica, a New Jersey. M'ho vaig passar bé.

Quan sigui gran m'agradaria anar-hi i viure-hi. (Per sort) Anglaterra no està malament, la major part del temps fa fred, però a part d'això no està mal.

Ah, abans no me n'oblidi, també sóc una persona que està al lloro, bueno, jo i la meva cosina Louise, és a la mateixa classe i també us escriu una carta a tots vosaltres. Portem roba realment d'actualitat. I el pentinat, els cabells, també d'allò més modern.

Suposo que també deveu estar al lloro, siguis qui siguis?

Tinc un sobrenom, em diuen Pride (Orgull), i em coneixen per aquest nom.

Bé, espero que em contesteu.

(adreça)

Aquí teniu la meva adreça altra vegada.

Us estima

Titch

xx

La seva imatge d'«estar al lloro» es completava amb els cabells recollits al capdamunt del cap en forma de palmera.

L'impacte social que va produir la carta de la Titch a la classe de la Joan Cone és memorable. Segons l'opinió de la seva professora, la Titch no escrivia pas de forma molt eloqüent però s'adreçava als destinataris d'una manera directa. La Sue Llewellyn, la seva professora, va dir que havia estat l'única estudiant que va necessitar ajuda per resoldre qüestions bàsiques d'ortografia. Malgrat tot, la Titch se'n sortia magníficament bé a l'hora d'establir unes pautes comunes amb els alumnes de la Joan Cone –potser amb l'ús d'un llenguatge col·loquial, per les seves aficions musicals, el seu deliri per les festes i el ball, i fins i tot per la seva admiració incondicional dels EUA–. La Titch es va presentar d'una manera tan oberta i simpàtica que molts dels nois de la classe de la J. Cone se'n van enamorar, literalment, i moltes noies de la classe americana s'hi van enfadar per aquest motiu. No hi havia cap professor que hagués estat tan capaç de motivar els alumnes per al projecte com l'empenta que hi va donar la Titch quan va escriure: «Suposo que serà divertit, això de participar en aquest projecte i descobrir coses per un mateix»; o quan demanava: «M'heu d'escriure, sigui qui sigui a qui esteu escrivint?!?»

L'Easy E. va remarcar la importància que la carta de la Titch i d'altres cartes angleses van tenir en relació a l'actitud del grup i al fet de sentir-se molt identificats amb els seus destinataris:

Primer... a mi no em feia cap gràcia... i em sembla que no n'hi feia a ningú, vull dir, ens ho preniem com una feina més... ja m'entens, heu de fer aquesta feina per passar curs... (Joan Cone) ho va dir, però em sembla que no ens hi vam enganxar fins que, vull dir, fins que van arribar les cartes d'Anglaterra i tothom va pensar uau!... llavors ens hi vam posar, i els vam començar a explicar coses, com és ara què fem aquí, com ens divertim, i era divertit, però al començament de tot, em sembla, vull dir, estàvem, m'entens, només, vull dir, farem el que diu perquè, ja m'entens, ens toca de fer el que vol que fem.

[...]

Tenien una manera d'escriure que semblava, o sigui, que era com si fossin amics nostres, i ni tan sols els coneixíem. Vull dir que era, m'entens, com si estiguessin parlant amb nosaltres, i a mi em semblava, vull dir, m'entens..., no m'hauria... esperat mai una cosa semblant.

[...]

Feien gairebé el mateix que nosaltres, però només que, m'entens, vivien en un altre país i tot això. Era com si..., vull dir, era com si hi hagués un altre jo allà a Anglaterra. (*Interview*, 21-3-88)

És a dir que tot d'una els corresponsals anglesos van passar de ser «com marcians» a ser «com un altre jo a Anglaterra», una transformació absoluta. L'Ice T. va dedicar una part especial de la seva autobiografia a la Titch:

Ets fresca com una rosa.

Fresca vol dir original i brillant en l'anglès dels negres als EUA. I al mig de la seva autobiografia l'Easy E. va escriure també aquesta nota explicativa per a la Titch:

Espero rebre una carta de la Titch perquè està al lloro. El meu amic Easy E. i tots els nois de la classe estem realment encantats amb la Titch, però algú li hauria d'explicar que «estar al lloro» (freak) a Amèrica vol dir una cosa molt diferent del que vol dir a Anglaterra. No vol dir el que us penseu que vol dir -aquí a casa nostra vol dir que et tornes boig per les relacions sexuals-. Espero que no t'enfadis amb mi perquè t'explico això.

El significat totalment diferent que la paraula *freaky* té als EUA queda molt ben exemplificat en una cançó, molt popular a Amèrica al llarg de la dècada de 1980, *Super Freak*, d'en Rick James. Els alumnes de la classe de la Joan Cone segur que se sabien la cançó de memòria. La lletra és aquesta:

Super Freak

Rick James / Alonzo Miller

És una noia molt fresca,
De la mena de les que no presentaries als pares.
Segur que t'ho farà passar bé,
Si l'arregles pel carrer.
Li agraden els nois del grup.
Diu que sóc el seu predilecte.
Quan vaig a la seva habitació sempre és a punt
No costa gens d'accontentar.
[...]
És super freak, superfreak,
Super, superfreak, uau!
(tots alhora)
Superfreak, superfreak.

Un fet important va ser que la Joan Cone va permetre que alguns dels seus alumnes s'impliquessin en el projecte de maneres diferents. Acceptava vies diferents per a l'aprenentatge. Segurament hauria estat molt més senzill deixar que s'impo-

sés el grup nombrós de nois afroamericans, entusiastes, cridaners, que feien pinya; però la Joan va veure que hi havia altres estudiants que tenien una altra actitud, que no se sentien tan immediatament atrets pels seus corresponsals britànics. A aquests estudiants se'ls va facilitar una via més lenta per fer amistat amb els estudiants anglesos. La Geya, que al començament es mostrava molt oberta, es va tornar més tímida. Era una solitària en el seu propi grup, i va passar un temps abans no es va acostar als amics estrangers. Tot i que en la seva primera carta va ser menys *tibada* que l'Easy E., la Geya quan va començar el curs preferia la Joan Cone com a destinatari, més que no pas els seus companys de curs o els corresponsals anglesos. La Joan Cone ho explica:

De primer, la Geya escrivia uns textos molt llargs. Ara això no passa amb les cartes que els escriu (als estudiants anglesos). Però quan escriu textos per a mi, o fa alguns altres escrits, hi passa molta estona.

[...]

És terriblement tímida, i això li és una barrera quan ha d'escriure per a algú altre, però quan escriu alguna cosa per a mi, jo crec, estic segura que intenta fer-me contenta. (*Interview*, 24-2-88)

És interessant d'observar com la Joan va aconseguir que tots els seus alumnes se sentissin còmodes amb els corresponsals, tot i que hi havia maneres diferents de respondre als estudiants anglesos. Observem com van confeccionar les seves autobiografies. Primer van treballar a classe amb els ordinadors, i els ordinadors eren una oportunitat per col·laborar entre ells en l'escriptura si ho volien. La Joan Cone va tenir sort de disposar de dotze IBM PC per a la seva aula; no n'hi havia prou per a tots, però els podien compartir. L'Easy E. descriu com ell i els seus amics s'ajudaven a l'ordinador:

Ella (Joan Cone) volia..., ehem..., volia que (l'autobiografia) fos perfecta, em sembla. I tothom estava disposat a complir. «D'acord, molt bé, ho escriuré d'aquesta altra manera.» I... m'entens? Va anar així, vull dir que tots ens ajudàvem els uns als altres, i tal. I aleshores vam anar als ordinadors. I, vull dir, pensàvem «Ai, em sembla que hauria de canviar això», i, o sigui, demanàvem ajuda a l'un i a l'altre, i tots ens ajudàvem... Senzillament... estàvem... senzillament ens ho passàvem bé, vull dir, perquè jo crec... jo... em sembla que puc parlar per tots quan dic que... bueno, molts... molts dels xavals de la classe no havíem fet mai res d'això. I... bueno... hi vam entrar molt bé. I era apassionant, i volíem que no s'acabés que durés per sempre. (*Interview*, 21-3-88)

En J. Cool va confirmar aquest esperit de col·laboració:

A la meua classe, en Run em va ajudar. Saps, ell i jo sempre... sempre treballàvem junts perquè tots dos som fans dels esports, i així podíem parlar de l'últim partit o... bueno, vull dir que li preguntava els dubtes... bueno, m'entens... així ens podíem ajudar l'un a l'altre. Jo li preguntava com s'escriu una paraula, i com havia d'escriure tal i tal cosa, i ell feia el mateix. Ens vam ajudar molt tots dos. (*Interview*, 10-3-88)

Seria molt senzill que l'Easy E. «parlés per tots», tal com va suggerir ell mateix, i fixar-nos només en els seus missatges positius i els d'en J. Cool. Però la Rose, per exemple, quan li vam preguntar si treballava a l'ordinador amb algú altre, va dir:

No. Treballo més bé sola. (*Interview*, 2-3-88)

I també la Geya, encara reservada davant dels seus companys, descriu les seves dificultats per escriure públicament a l'ordinador:

Sempre que estic disposada a escriure, o a passar-ho a l'ordinador i tal, hi ha algú que tafaneja per darrera, i això no m'agrada gens... S'acosten i miren i volen posar-hi cullerada. I llavors salto «Ei, no miris! Vés-te'n!». I tapo l'escrit amb les mans. Només s'ho volen copiar... són uns xafarders. Volen saber què escric. Perquè no faig pinya, i bueno, a mi m'agrada... m'agrada ser jo mateixa. I ells només vénen a tafanejar, «Això és cosa meua, fora!». (*Interview*, 21-3-88)

A la mateixa entrevista, quan li vam preguntar «Hi ha algú amb qui t'agradaria compartir la feina?». La Geya va respondre de seguida «La Srta. Cone».

Mentre l'Easy E., l'Ice T. i en J. Cool escrivien les seves autobiografies, parlaven de la seva preocupació pels corresponents britànics. L'Easy E. estava preocupat per les coses que «els» havia d'explicar per tal que poguessin «arribar a conèixer-lo una mica més bé». I l'Ice T. va explicar: «Vaig esborrar com un milió de paraules que no m'agradaven», i quan li vam preguntar per què, va dir: «Perquè has... havia d'estar segur que els sonessin com cal, que fos interessant i no fos pallissa».

Quan li vam preguntar com aconseguia de fer l'escrit interessant, va dir: «Només has de tenir imaginació... només has de pensar què t'interessa a tu que també pugui ser interessant per a ells». (*Interview*, 21-3-88)

Tal com esperàvem, les converses amb la Geya i la Rose demostraven que en aquest moment del projecte aquestes dues noies no estaven tan ben encaminades en relació a les demandes dels corresponents anglesos. Quan vam preguntar a la Geya per què donava explicacions sobre una qüestió determinada, va dir: «Em semblava que podia ser interessant d'explicar-ho, que estaria bé que hi hagués una mica d'humor. És així, vull dir, no és res més que això, explicar tal com és, la veritat» (*Interview*, 21-3-88). Només parlava dels corresponents anglesos si se li preguntava per ells directament, i no hi havia res a les seves cartes que demostrés que havia pensat en allò que els podia interessar.

Veiem, doncs, que la J. Cone deixava que alumnes tan diferents com la Geya i l'Easy E., i amb necessitats acadèmiques tan diverses, trobessin la seva pròpia veu i el seu camí personal en el projecte d'escriptura.

Quan el fet d'escriure ja es considerava com una activitat pròpia de la vida acadèmica i social de la classe, la J. Cone va començar a analitzar els escrits dels estudiants anglesos per posar en relleu què era el que els feia eficaços –per desenvolupar la consciència metacognitiva en els seus estudiants, que havien de descobrir que hi ha unes normes generals implícites a qualsevol escrit–. Aleshores van començar a imitar els estils eficaços. Parlant dels textos anglesos, els estudiants americans discutien els trets que feien que les autobiografies dels corresponents fossin interessants, els aspectes que ajudaven que els estudiants americans, com a lectors, sentissin com si coneguessin de debò els estudiants anglesos. La Joan va escriure en el seu informe:

Em vaig adonar que a mesura que el projecte avançava era cada vegada més fàcil fer-los observar elements que feien que l'escrit fos eficaç. Els estudiants anglesos que van escriure les autobiografies més interessants eren els que no ho explicaven tot i els que donaven la informació justa per fer-se entendre. Els qui escrivien llistes de llocs i de dades eren poc valorats pels meus alumnes. Vam parlar molt dels estudiants que ens agradaven més a partir del que escrivien, i dels estudiants que ens semblava que coneixíem més bé (en realitat, només una, i amb una absoluta coincidència), i també vam discutir les raons de les nostres preferències. Els alumnes van estar d'acord que «s'ha de sortir del full de paper» per arribar al lector.

La Joan va ajudar els seus alumnes a anticipar i satisfer les expectatives dels estudiants anglesos, els va ajudar en els seus intents escrits per descobrir i participar de la vida social dels corresponents d'Anglaterra, i al mateix temps procurava

que els seus alumnes seguissin els passos acadèmics necessaris per poder escriure per a destinataris de tipus més general i no tant per a un lector molt individualitzat

Examinem la feina de tipus acadèmic que es va dur a terme al llarg del curs. En aquest text fet durant les vacances de Nadal, en J. Cool va decidir d'escriure sobre l'aniversari del Dr. Martin Luther King perquè, tal com va explicar, li semblava que els estudiants no saben gairebé res del que el Dr. King va fer i creu que tots nosaltres, tant als EUA com a Anglaterra, hem de continuar recordant la importància del Dr. Martin Luther King.

En una entrevista, en J. Cool va manifestar la seva extraordinària motivació per aquest tema. Abans que res, estava decebut per les reaccions d'alguns dels seus companys sobre la seva identitat com a grup. «La majoria de gent negra de la classe, i de l'escola, m'entens, van pel món com si no fossin ningú, vull dir.» En J. Cool va subratllar com és d'important reconèixer els teus avantpassats i la contribució que han fet a la societat actual. La Joan Cone va ajudar en J. Cool a elaborar un treball seriós sobre el Dr. King, que s'acabava amb aquestes sentides paraules:

Commemoro l'aniversari del Dr. King pensant simplement en allò que va fer per mi. El Dr. King no volia ser recordat pels premis que va guanyar ni pels títols acadèmics que tenia, sinó pel que va fer en favor del seu poble. El temps que vivim no és tan dolent com va ser en èpoques anteriors, però en algunes zones de Sud-amèrica els negres encara són tractats com abans. L'any passat a Geòrgia els negres es van reunir per fer una marxa (dirigits pel reverend Jesse Jackson) a través d'una regió habitada majoritàriament per blancs. Els blancs no volien que els negres es manifestessin. Els blancs van llançar-los pedres i cantaven «negres fora!». Però els negres van seguir endavant.

El Dr. King va guanyar molts premis, un dels més famosos és el Premi Nobel de la Pau. El Dr. King va arribar al cor de molts homes. Seguint el Dr. King, el Reverend Jesse Jackson es presenta a la candidatura demòcrata a les properes eleccions presidencials. No és la primera persona de color que s'hi presenta, ni el primer que organitza una campanya per tota la nació. A Arizona, que és un Estat dels EUA, el governador no volia celebrar l'aniversari del Dr. King. M'amoïna molt que haguem hagut d'esperar del 1968 al 1983 per commemorar l'aniversari del Dr. King.

Espero que us agradi el que us acabo d'escriure. I m'agradaria que em contestés un estudiant de color i m'expliqués el que sap i les seves impressions.

En una entrevista, en J. Cool va dir que aquest escrit «em va sortir de l'ànima... vaig pensar en tot el que havia fet, no

nomes per als negres, sinó per a tothom, m'entens? Era un home bo » Li vam preguntar quin dels escrits dels que havia fet enviaria a Anglaterra, si n'hagués de triar un. Va respondre que triaria el de Martin Luther King més que no pas la seva autobiografia perquè «En J. Cool encara no és res, han d'esperar que sigui en J. Cool». En J. Cool diu que ell és algú però que en Martin Luther King és «algú». El Dr. King ja és famós i «com que és un altre país, està bé que el coneguim».

L'equip d'investigadors britànic va informar que el text d'en J. Cool havia causat un gran impacte entre els estudiants de la classe de la Sue Llewellyn. L'Alex Mc Leod era a l'aula quan els alumnes van començar a llegir els textos de les vacances. Estaven asseguts en grups de tres o quatre i llegien, i la Sue Llewellyn els va instar perquè cada un triés un text per ser llegit en veu alta a la classe. Mc Leod va dir que la Tootsie, després de llegir el text d'en J. Cool, va anunciar a la classe que volia llegir-lo en veu alta i que ella li respondria de seguida. La necessitat de respondre a en J. Cool era tan urgent per a la Tootsie que, animada per la Sue, es va posar a escriure en un full de la carta que la Sue escrivia a la Joan:

A en J. Cool

T'escric només quatre ratlles per dir que crec que el teu escrit sobre la commemoració nacional de l'aniversari d'en Martin Luther King és molt interessant, i estic completament d'acord amb tu amb això que dius que des del 1968 al 1983 no es van decidir a commemorar les grans coses que va fer. No només per als negres americans sinó per a la gent de tot el món.

En una entrevista, J. Cool va mostrar-se molt orgullós de donar la següent informació: «He rebut una nota de la Tootsie. Diu que li va agradar molt el que vaig escriure, i coincideix amb mi en el que dic del temps que va passar, del 1968 al 1983, perquè commemorassin el seu aniversari». (*Interview*, 10-3-88)

A la seva carta del mes de febrer, la Sue informa d'una resposta entusiasta dels estudiants anglesos als textos de vacances dels EUA, i dona compte que l'intercanvi –i les seves implicacions interculturals– ha augmentat notablement la motivació per escriure entre els seus alumnes. L'amic d'en J. Cool, l'Easy E., va informar l'equip d'investigadors americans que els corresponsals anglesos es van entusiasmar amb l'escrit d'en J. Cool perquè «va escriure sobre en Martin Luther King i, no sé si m'entens, aquesta festa ells no la fan, i per això s'hi van interessar». (*Interview*, 10-6-88)

Quan van arribar els textos que els estudiants anglesos havien fet durant les vacances, l'Ice T. recorda que «la Srta. Cone ens va fer posar en una rotllana i ens en va passar un a cada un, tots els vam llegir, els vam llegir en veu alta». Cal remarcar que els estudiants necessitaven ajuda per llegir; si no no haurien estat capaços de reflexionar sobre els escrits ni d'establir lligams socials –no era fàcil per a ells llegir i entendre textos d'altres estudiants d'un altre país, necessitaven ajuda a molts nivells.

Mentre el curs avançava la Geya va començar a escriure als estudiants anglesos amb la confiança que demostrava a la Joan Cone en els primers temps, però encara era massa tímida i reservada per establir lligams amb els seus propis companys. Observem el resultat d'haver permès que la Geya seguís el seu ritme en el projecte. En el treball sobre Shakespeare –i per ajudar-los a entendre les motivacions de Romeo i Julieta–, la Joan Cone els va demanar que escrivissin sobre algun fet extraordinari del qual haguessin estat els protagonistes. La Geya va explicar una experiència personal: que havia deixat l'escola quan tenia 12 anys per fugir amb un home de 21 anys. La Geya confiava que els estudiants anglesos aprendrien de la seva equivocació tot i que deia que no havia fet res de mal.

L'Easy E., que va explicar una experiència en relació amb el seu pare, va demostrar que sabia distingir entre destinataris, en aquestes alçades de curs:

Com si estigués parlant amb... posem l'Ice T. o en Rex, o qualsevol altre vull dir, qualsevol dels meus amics amb qui em trobo cada dia, com si... vull dir, com si els estigués escrivint una carta, saps?, i que saps que el veuràs l'endemà, vull dir, doncs jo diria: «Nois, mireu quina una en va fer el meu pare», m'entens?, i explicar-ho, vull dir, amb ells allà, noi va anar així, vull dir, jo no ho hauria fet mai, vull dir, i tenir-los allà al davant, vull dir, que segur que es posarien a riure, i hi dirien la seva, vull dir, és una mica diferent perquè, vull dir, ets amb ells tot el dia. Aquesta és una manera de, com si diguéssim, de fer-los riure, doncs també ho pots escriure. (*Interview*, 28-4-88)

Finalment, alguns dels alumnes de la J. Cone van escriure respostes molt personals a alguns dels escrits polèmics dels estudiants anglesos. Per exemple, la Geya, ara ja plenament immersa en el projecte, va respondre un text que polemitzava contra l'avortament. En la seva resposta, que era més llarga que el text original, la Geya arriba a la conclusió que l'avortament és bàsicament negatiu, però després d'un breu paràgraf en què expressa aquesta opinió i la defensa, ràpidament passa a exposar les seves impressions sobre les adolescents embarassades. L'assenyala el canvi: «Ara, la qüestió de

la mare de la noia que té el nen és una altra cosa, no fer d'assassí sinó tenir cura de la criatura». Més tard va explicar en el seu text:

[...] totes les noies que sé que estan embarassades i que tenen de 13 a 17 anys, em sembla que no tenen interès per res, i quedar prenyades és la primera resposta al seu possible problema, i això no està bé. Em fa mal al cor de veure totes aquestes noies que queden embarassades i que no tenen ni un duro per ocupar-se'n.

I arriba a la conclusió que els pares d'aquestes noies embarassades han d'acceptar una part de culpa per la situació de les seves filles, i confessa que se sent molt agraïda a la seva mare perquè l'ha vigilada, l'ha advertida i li ha donat consells:

Tinc tanta sort sense saber-ho i tan bon punt arribi a casa avui donaré les gràcies a la meva mare i li diré que l'estimo molt i que estic molt contenta que em doni totes les explicacions que cal i també que em mostri que m'estima. Estic convençuda que si els pares responen quan la filla els necessita, això pot evitar molts embassos.

No hi esteu d'acord!!!!!!!!!!!!!!

Aquest escrit s'acabava amb tretze signes d'exclamació.

En la seva última carta, l'Easy E. revisava el que els havia anat escrivint durant tot el curs i explicava com havien canviat les seves expectatives en l'intercanvi:

He remirat algunes de les cartes que vaig escriure a la primera part del curs i trobo que la majoria m'agraden però he canviat d'opinió en algunes coses, com quan dic que escriure per a l'intercanvi és com una altra feina d'escola.

Quan vaig dir això no sabia que seria molt divertit que ens escrivíssim, xavals... i quan vaig començar d'acostumar-me a l'escola i vaig començar a tenir amics, llavors m'hi vaig començar a trobar bé i em vaig enganxar a escriure-us.

La Geya, que devia haver passat desapercebuda a moltes altres classes, en la seva carta final hi incloïa el seu agraïment a la J. Cone, un exemple rellevant de les raons que havien fet que els alumnes de la J. Cone traguessin tant de profit de l'intercanvi:

Ja sabeu que una de les coses que m'agraden de l'escola són els professors, jo mai no havia trobat un professor tan comprensiu i tan tolerant com la meva professora d'anglès, la Srta. Cone, vull dir, em sembla que s'adona de debò i es preocupa del que passa a la majoria dels seus alumnes i això és el que els ajuda

La Geya, la reservada, va poder establir un lligam social efectiu a través de l'experiència acadèmica d'aquest intercanvi, exactament igual que els més extravertits, com l'Easy E, en J. Cool i l'Ice T.

Acabaré d'explicar la història d'aquest intercanvi amb unes paraules de l'Easy E. sobre el tema de la utilitat del que havien après. Quan li vam preguntar si li semblava que podia aplicar el que havia après durant el projecte d'intercanvi a les exigències acadèmiques del curs següent, l'Easy E. va dir:

Escrivia a uns amics meus, i per això em fixava en el que escrivia, i aleshores, vull dir, m'hi passava estona i, vull dir, em va costar, i, m'entens, ho vaig aconseguir.

Ara ja està i si hagués... si hagués d'escriure per al professor, procuraria que, m'entens, de fer-ho el millor possible.

Fa un parell d'estius vaig tenir sort de tenir una ajudant afroamericana per a aquest projecte, una universitària, la Ruth Forman. Es va interessar molt pel paper que el rap i la cultura popular havien tingut al llarg de l'intercanvi i per la influència que havien exercit en el projecte en el sentit de fer-lo socialment popular entre els estudiants que hi van participar. Coneixia alguns dels cantants professionals de rap de Califòrnia i els va portar algunes de les lletres de rap que els estudiants havien escrit. Un dels cantants, en Julian Brooks, del grup Mod Squad va compondre al 1989 aquest rap amb el tema de l'intercanvi:

Profe, ets distant.
 Gràcies per deixar-me parlar
 com un germà.
 Dóna'm l'adreça
 i els diré tot el que voldria
 haver escrit a l'examen.
 Perquè allà on visc
 no parlo pas malament.
 No és perquè no tingui calés
 no, o perquè és un barri marginat.
 Té molt més suc la cosa.
 És perquè parlem així.
 Mola saber, mola parlar
 la llengua dels negres.
 Els xavals anglesos van escriure:
 Hola!, Ei!
 Ens agrada el hip-hop, i el soul,
 yea yuppi!! El rap és autèntic.
 Quan vam llegir això se'ns va

tallar la respiració.
 I els vam escriure això:
 «Ei, els de Londres,
 sou uns màquines».
 Vam descriure'ls el nostre món
 a ritme de rap.
 Van contestar que no els feia res
 saber d'on som ni d'on venim.
 Ara no estem sols.

El projecte va promoure l'intercanvi cultural a molts nivells entre els alumnes de la Joan Cone i els de la Sue Llewellyn.

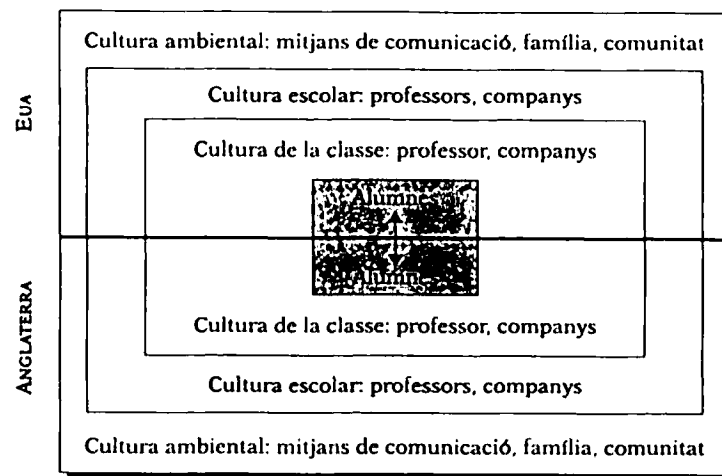

Figura 2

Mentre escrivien com a persones individuals, formaven part també del grup-classe, de l'escola, del seu ambient cultural. Subjacent a aquesta interrelació d'àmbits, i també al tema d'aquest escrit, hi ha un principi que crec que és essencial per a l'ensenyament/aprenentatge de la composició escrita, independentment dels factors culturals: el lligam entre el món de l'escola i el món de fora de l'escola. Si aquests dos mons s'han d'interrelacionar, els mestres han de proposar diversos tipus d'escrits i acceptar diversos tipus d'aprenentatge, i no es poden deixar endur només per la idea de participació en la societat i deixar les exigències escolars en un segon terme, tal com passa en alguns dels projectes d'intercanvi que s'han realitzat. De fet, l'intercanvi no va ser tan satisfac-

tori a totes les classes. És només una activitat, una ocasió, però no hi ha cap activitat que sigui una panacea. La clau és el mestre que segueix un fil teòric per sota de l'activitat, i que pot fer que l'activitat tingui èxit. I l'intercanvi no és l'única activitat adequada per promoure lligams entre companys i per establir relacions entre la vida de l'escola i l'entorn social. Us proposo de pensar altres activitats, altres projectes que puguin ser eficaços en els vostres contextos. M'agradaria acabar agraint a la Joan Cone, a la Sue Llewellyn i als seus alumnes, i també als que hi van participar de les altres classes, l'oportunitat d'explorar una manera d'ensenyar que, tal com diu el Cranc del conte, trobo que és «una experiència extraordinària».

Bibliografia

- LOBEL, A. (1980): *Fables*. Nova York, Harper and Row Publishers.
- OAKES, J. (1985): *Keeping track: How schools structure inequality*. New Haven, Yale University Press.
- SLAVIN, R.E. (1990): *Achievement effects of ability grouping in secondary schools: A best-evidence synthesis*. Madison, National Center for Effective Secondary Schools.

La incidència del destinatari en el text

MARTA MILIAN

Departament de Didàctica de la Llengua
i la Literatura. UAB

La complexitat del procés individual de composició d'un escrit (Flower i Hayes, 1981) no exclou la incidència d'altres factors que intervenen en el procés d'escriptura. La repercussió que aquests factors contextuals tenen en el procés de composició, i en el seu resultat, es posa de manifest:

1) En una prova escolar escrita per nens de 9 anys en què la consigna era escriure una carta demanant un pòster per correu, la meitat dels nens no van deixar constància de l'adreça on s'havia d'enviar el pòster (Florio i Clark, 1982). Evidentment, els nens de nou anys no escrivien realment per demanar un pòster, sinó per fer una prova, i per això era irrellevant per a ells de donar l'adreça: sabien perfectament que ningú no els enviaria cap pòster.

2) En una nena de 8 anys, quan li van preguntar què esperava la mestra de les seves redaccions, va respondre: «Ah! Vol que faci faltes. Sempre diu que podem fer totes les faltes que vulguem en el primer esborrany, perquè ja les corregirem quan fem la revisió. Jo no faig faltes, però, per fer-la feliç, sempre n'hi afegeixo unes quantes abans de donar-li el paper.» (Hudson, 1988.) En aquest cas, la mestra intenta que els alumnes parin atenció al procés d'escriptura, que gestionin les diferents subtasques implicades en la composi-